TEISINGUMO TEISMO (antroji kolegija) SPRENDIMAS

2026 m. kovo 26 d.*

„Prašymas priimti prejudicinį sprendimą – Teisės aktų derinimas – Atsakomybė už gaminius su trūkumais – Direktyva 85/374/EEB – 13 straipsnis – Santykis su atsakomybės esant kaltei sistema – Gamintojo kaltė, siejama su gaminio trūkumais – 10 straipsnis – Data, nuo kurios skaičiuojamas trejų metų ieškinio senaties terminas, kai padarytą žalą sudaro progresuojanti liga – „Sužinojimo apie žalą“ sąvoka – 11 straipsnis – Nukentėjusio asmens teisių išnykimas – Galiojimas – Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 47 straipsnis – Teisė kreiptis į teismą“

Byloje C-338/24

dėl *Cour d'appel de Rouen* (Ruano apeliacinis teismas, Prancūzija) 2024 m. balandžio 25 d. sprendimu, kurį Teisingumo Teismas gavo 2024 m. gegužės 7 d., pagal SESV 267 straipsnį pateikto prašymo priimti prejudicinį sprendimą byloje

LF

prieš

Sanofi Pasteur SA

TEISINGUMO TEISMAS (antroji kolegija),

kurį sudaro kolegijos pirmininkė K. Jürimäe, antrosios kolegijos teisėjo pareigas einantis Teisingumo Teismo pirmininkas K. Lenaerts, teisėjai F. Schalin (pranešėjas), M. Gavalec ir Z. Csehi,

generalinė advokatė L. Medina,

posėdžio sekretorius G. Chiapponi, administratorius,

atsižvelgęs į rašytinę proceso dalį ir įvykus 2025 m. kovo 26 d. posėdžiui,

išnagrinėjęs pastabas, pateiktas:

– LF, atstovaujamo *avocate* M. Leroux,

– *Sanofi Pasteur SA*, atstovaujamos *avocats* A. Aviges, D. Lapillonne, F. Molinié ir F. Monteret-Amar,

* Proceso kalba: prancūzų.

– Prancūzijos vyriausybės, atstovaujamos M. de Lisi, B. Fodda ir B. Travard,

– Vokietijos vyriausybės, atstovaujamos J. Möller, M. Hellmann ir A. Sahner,

– Nyderlandų vyriausybės, atstovaujamos M. K. Bulterman ir J. M. Hoogveld,

– Europos Sąjungos Tarybos, atstovaujamos D. Bringuier ir N. Brzezinski,

– Europos Komisijos, atstovaujamos M. Owsiany-Hornung ir C. Valero,

susipažinęs su 2025 m. birželio 19 d. posėdyje pateikta generalinės advokatės išvada,

priima šį

Sprendimą

1 Prašymas priimti prejudicinį sprendimą pateiktas dėl 1985 m. liepos 25 d. Tarybos direktyvos 85/374/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių atsakomybę už gaminius su trūkumais, derinimo (OL L 210, 1985, p. 29; 2004 m. specialusis leidimas lietuvių k., 15 sk., 1 t., p. 257) 10 ir 13 straipsnių išaiškinimo, taip pat dėl šios direktyvos 11 straipsnio galiojimo, atsižvelgiant į Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos (toliau – Chartija) 47 straipsnį.

2 Šis prašymas pateiktas nagrinėjant fizinio asmens LF ginčą su *Sanofi Pasteur SA* dėl prašymo atlyginti žalą, patirtą dėl vakcinacijos.

Teisinis pagrindas

Sąjungos teisė

3 Direktyvos 85/374 pirmoje, devintoje, dešimtoje, vienuoliktoje ir tryliktoje konstatuojamosiose dalyse numatyta:

„kadangi būtina derinti valstybių narių įstatymus dėl gamintojų atsakomybės už jų gaminių su trūkumais padarytą žalą, nes egzistuojantys skirtumai gali iškreipti konkurenciją ir daryti poveikį laisvam prekių judėjimui bendrojoje rinkoje bei sąlygoti skirtingą vartotojų apsaugos lygį nuo žalos, gaminių su trūkumais daromos jų sveikatai ar turtui;

<…>

kadangi vartotojų apsauga reikalauja kompensacijos mirties, sužalojimo ir turtinės žalos atsiradimo atveju; <…>

kadangi vienodas ieškininės senaties terminas iškelti bylą dėl kompensacijos atitinka ir nukentėjusio asmens, ir gamintojo interesus;

kadangi gaminiai laikui bėgant sensta, kuriami aukštesni saugos standartai, ir mokslo bei technologijų lygis progresuoja; kadangi dėl to būtų nepagrįsta nustatyti gamintojo atsakomybę už jo gaminio trūkumus neribotam laikui; kadangi dėl to atsakomybė, praėjus tam tikram laikui, turėtų išnykti nepažeidžiant pretenzijų, jau pareikštų remiantis įstatymu;

<…>

kadangi pagal valstybių narių teisines sistemas nukentėjusioji šalis gali reikšti pretenzijas dėl žalos atlyginimo, remdamasi šioje direktyvoje nenumatyta sutartine arba nesutartine atsakomybe; kadangi tokiomis nuostatomis siekiama veiksmingos vartotojų apsaugos tikslo, jų neturėtų įtakoti ši direktyva; kadangi veiksmingai vartotojų apsaugai farmacijos produktų srityje taip pat jau egzistuojant valstybėje narėje, remiantis specialia atsakomybės sistema, turėtų būti galima reikšti pretenzijas pagal šią sistemą.“

4 Direktyvos 85/374 1 straipsnyje nustatyta:

„Gamintojas atsako už žalą, atsiradusią dėl jo gaminio trūkumų.“

5 Šios direktyvos 4 straipsnyje įtvirtinta:

„Nukentėjęs asmuo privalo įrodyti padarytą žalą, gaminio trūkumą ir priežastinį ryšį tarp trūkumo ir padarytos žalos.“

6 Minėtos direktyvos 6 straipsnyje nustatyta:

„Gaminys yra laikomas turinčiu trūkumų, jei jis nėra toks saugus, kokio asmuo, atsižvelgiant į visas aplinkybes, turėjo teisę tikėtis, įskaitant:

a) gaminio pateikimą;

b) tikslą, kuriam, protingai mąstant, gaminys gali būti naudojamas;

c) gaminio išleidimo į apyvartą laiką.

2. Gaminys nelaikomas turinčiu trūkumų vien dėl to, kad vėliau į apyvartą buvo išleistas geresnis gaminys.“

7 Šios direktyvos 10 straipsnyje numatyta:

„1. Valstybės narės savo įstatymais įtvirtina trejų metų ieškininės senaties terminą byloms dėl šioje direktyvoje numatytos žalos atlyginimo. Ieškininės senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kada ieškovas sužinojo arba pagrįstai turėjo sužinoti apie žalą, gaminio trūkumą ir gamintojo tapatybę.

2. Ši direktyva nedaro įtakos valstybių narių įstatymams, reglamentuojantiems senaties termino sustabdymą ar nutraukimą.“

8 Direktyvos 85/374 11 straipsnyje nustatyta:

„Valstybės narės savo teisės aktuose įtvirtina, kad pagal šią direktyvą nukentėjusiam asmeniui suteiktos teisės nustoja galioti praėjus 10 metų nuo tos dienos, kai gamintojas išleido į apyvartą konkretų žalą padariusį gaminį, nebent nukentėjęs asmuo jau yra pareiškęs ieškinį gamintojui.“

9 Šios direktyvos 13 straipsnyje nustatyta:

„Ši direktyva nedaro įtakos nukentėjusio asmens teisėms, kurias jis gali turėti pagal įstatymu reglamentuojamas sutartinės ar nesutartinės atsakomybės nuostatas arba pagal specialią atsakomybės sistemą, egzistuojančią pranešimo apie šią direktyvą metu.“

Prancūzijos teisė

10 *Code civil* (Civilinis kodeksas) 1240 straipsnyje nustatyta:

„Dėl bet kokio asmens veiksmo, kuriuo kitam asmeniui padaroma žala, kaltam asmeniui kyla pareiga atlyginti šią žalą.“

11 Šio kodekso 1245 straipsnyje numatyta:

„Gamintojas atsako už žalą, atsiradusią dėl jo gaminio trūkumų, neatsižvelgiant į tai, ar jį ir nukentėjusį asmenį saisto sutartiniai santykiai.“

12 Minėto kodekso 1245-15 straipsnyje nustatyta:

„Išskyrus atvejus, kai gamintojas yra kaltas, jo atsakomybė pagal šio skyriaus nuostatas išnyksta suėjus dešimčiai metų nuo tos dienos, kurią žalą padaręs gaminys išleistas į apyvartą, nebent nukentėjęs asmuo per šį laikotarpį jau pareiškė ieškinį.“

13 To paties kodekso 1245-16 straipsnyje nurodyta:

„Šio skyriaus nuostatomis grindžiamas ieškinys dėl žalos atlyginimo gali būti pareiškiamas per trejus metus nuo tos dienos, kurią ieškovas sužinojo arba turėjo sužinoti apie jam padarytą žalą, gaminio trūkumą ir gamintojo tapatybę.“

14 Civilinio kodekso 1245-17 straipsnyje nurodyta:

„Šio skyriaus nuostatos neturi įtakos nukentėjusio asmens teisėms, kuriomis jis gali remtis pagal sutartinę ar deliktinę atsakomybę reglamentuojančias teisės nuostatas arba pagal specialią atsakomybės sistemą.

Gamintojas atsako už pasekmes, kilusias dėl jo ir asmenų, už kuriuos jis yra atsakingas, kaltės.“

Pagrindinė byla ir prejudiciniai klausimai

15 LF teigia, kad 2003 m. kovo 20 d. buvo paskiepytas *Sanofi Pasteur* pagaminta vakcina „Revaxis“ nuo difterijos, stabligės ir poliomielito, o nuo 2004 m. patyrė įvairių simptomų, infekcijų ir skausmų (virškinimo sistemos problemos, gerklės perštėjimas, pečių, rankų, plaštakų ir sprando skausmai, šlapimtakių infekcijos, juosmens srities skausmai ir plaukų slinkimas). Nuo 2005 m. gruodžio 3 d. jam teko ne kartą pasinaudoti laikinojo nedarbingumo atostogomis.

16 Kadangi 2008 m. atlikus įvairius medicininius tyrimus buvo nustatytas jungiamojo audinio uždegimas (makrofaginis miofascitas), rodantis nepasišalinusį aliuminio hidroksidą (tam tikrose vakcinose naudojamą adjuvantą), LF 2015 m. birželio 2 d. kreipėsi į *commission de conciliation et d'indemnisation des accidents médicaux* (Taikinimo ir žalos dėl netinkamo gydymo atlyginimo komisija); ši nurodė atlikti ekspertizę. Atlikus šią ekspertizę konstatuota, kad 2016 m. rugsėjo 20 d. LF sveikatos būklė stabilizavosi ir kad nebuvo pagrindo pripažinti, kad jo sveikatos sutrikimą lėmė skiepijimas vakcina „Revaxis“. Todėl ši komisija LF skundą atmetė.

17 Kadangi nesutiko su ekspertizės ataskaitoje pateikta išvada, 2020 m. birželio mėn. LF *tribunal judiciaire d'Alençon* (Alansono pirmosios instancijos teismas, Prancūzija) pareiškė ieškinį, be kita ko, bendrovei *Sanofi Pasteur*, prašydamas atlyginti, kaip jis manė, dėl vakcinacijos patirtą žalą; savo reikalavimus jis grindė tiek atsakomybe už gaminius su trūkumais, tiek atsakomybe esant kaltei.

18 LF reikalavimai buvo atmesti 2021 m. birželio 10 d. *tribunal judiciaire d'Alençon* (Alansono pirmosios instancijos teismas) ikiteisminio tyrimo teisėjo nutartimi, kurioje, be kita ko, konstatuota, kad, vadovaujantis Civilinio kodekso 1245-16 straipsniu, suėjo senaties terminas, per kurį *Sanofi Pasteur* galėjo pareikšti ieškinį, grindžiamą gamintojo atsakomybe už gaminius su trūkumais.

19 2022 m. gegužės 31 d. sprendimu *cour d'appel de Caen* (Kano apeliacinis teismas, Prancūzija) iš esmės paliko galioti šią nutartį ir konstatavo, kad tiek Civilinio kodekso 1245-1 ir paskesniais straipsniais, tiek šio kodekso 1240 ir 1241 straipsniais grindžiami LF reikalavimai yra nepriimtini.

20 2023 m. liepos 5 d. *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas, Prancūzija) kasacine tvarka panaikino šį sprendimą, motyvuodamas visų pirma tuo, kad „[p]rogresuojančios [ligos], dėl kurios neįmanoma nustatyti būklės stabilizavimosi datos, atveju [Civilinio kodekso 1245-16 straipsnyje] nurodytas ieškinio senaties terminas negali prasidėti“. *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas) perdavė bylą nagrinėti *cour d'appel de Rouen* (Ruano apeliacinis teismas, Prancūzija), t. y. prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui; jame LF teigia galintis pareikšti ieškinį *Sanofi Pasteur*, remdamasis tiek atsakomybe už gaminius su trūkumais, tiek bendrąja atsakomybės esant kaltei sistema.

21 Pirma, dėl atsakomybės esant kaltei LF teigia, kad *Sanofi Pasteur* padarė atskirą nuo vakcinos „Revaxis“ saugumo trūkumo pažeidimą, nes, nepaisant daugybės įspėjimų apie šios vakcinos žalingą poveikį, ji niekaip į juos nereagavo ir po vakcinos išleidimo į prekybą nevykdė jokių mokslo tyrimų ar stebėsenos.

22 Antra, dėl atsakomybe už gaminius su trūkumais grindžiamo ieškinio priimtinumo LF laikosi pozicijos, kad dėl Civilinio kodekso 1245-15 straipsnyje numatyto dešimties metų ieškinio senaties termino, kuris pradedamas skaičiuoti nuo vakcinos, kuria jis paskiepytas, išleidimo į apyvartą, iš jo atimama teisė kreiptis į teismą, nors jo liga yra sudėtinga ir progresuojanti. Be to, Civilinio kodekso 1245-16 straipsnyje numatytą trejų metų ieškinio senaties terminą, kuris prasideda nuo tos dienos, kurią sužinoma apie padarytą žalą, gaminio trūkumą ir gamintojo tapatybę, galima pradėti skaičiuoti tik nuo žalos stabilizavimosi datos. Taigi šiuo klausimu reikia atsižvelgti į LF ypatingą padėtį, susidariusią dėl to, kad žalą jo sveikatai lemia progresuojanti liga.

23 *Sanofi Pasteur* savo ruožtu nesutinka nė su vienu LF argumentu. Ši bendrovė visų pirma teigia, kad nagrinėjamu atveju ieškinys dėl atsakomybės esant kaltei yra nepriimtinas, nes LF nurodyta kaltė, t. y. rūpestingumo stoka ar nepakankama gaminio stebėsena po jo išleidimo į prekybą, yra

neatsiejama nuo gaminio nesaugumo, kuris buvo nurodytas remiantis atsakomybe už gaminius su trūkumais. *Sanofi Pasteur* taip pat nurodo, kad Civilinio kodekso 1245-15 straipsnyje nustatytas ieškinio senaties terminas yra suėjęs, nes nuo vakcinos „Revaxis“ pateikimo į rinką praėjo daugiau kaip dešimt metų. Galiausiai *Sanofi Pasteur* pažymi, kad Civilinio kodekso 1245-16 straipsnyje numatytas trejų metų ieškinio senaties terminas, kuris skaičiuojamas nuo tos dienos, kai LF sužinojo apie jam padarytą žalą, taip pat yra suėjęs.

24 Pirma, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla klausimas dėl Direktyvos 85/374 13 straipsnio, kaip Teisingumo Teismas jį išaiškino 2002 m. balandžio 25 d. Sprendime *González Sánchez* (C-183/00, EU:C:2002:255), taikymo apimties. Tame sprendime Teisingumo Teismas konstatavo, kad šis 13 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad asmenims, patyrusiems žalą dėl gaminio su trūkumais, valstybės narės teisės aktais pagal bendrąją atsakomybės sistemą, kurios pagrindas yra toks pat kaip nustatytasis minėta direktyva, suteikiamos teisės gali būti suvaržytos arba apribotos, perkėlus šią direktyvą į šios valstybės vidaus teisės sistemą. Vis dėlto *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas) savo ruožtu yra nusprendęs, kad nukentėjęs asmuo, patyręs žalą dėl gaminio su trūkumais, remdamasis atsakomybės esant kaltei sistema gali pareikšti ieškinį gamintojui dėl atsakomybės, jeigu įrodo, kad jo patirta žala atsirado dėl gamintojo kaltės, pavyzdžiui, dėl to, kad jis paliko apyvartoje gaminį, apie kurio trūkumą žinojo, arba nevykdė jam tenkančios rūpestingumo pareigos, kiek tai susiję su gaminio keliama rizika. Šiomis aplinkybėmis prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui iš esmės kyla klausimas, ar ši *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas) jurisprudencija yra suderinama su Teisingumo Teismo pateiktu minėto 13 straipsnio išaiškinimu.

25 Antra, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui kyla abejonių dėl Direktyvos 85/374 11 straipsnio galiojimo. Kadangi šioje nuostatoje numatyta, kad nukentėjusiam asmeniui direktyvoje suteiktos teisės išnyksta praėjus dešimčiai metų nuo tos dienos, kai gaminys, dėl kurio atsirado žala, buvo išleistas į apyvartą, šiam teismui kyla klausimas, ar dėl tokios tvarkos taikymo iš nukentėjusio asmens, dėl gaminio su trūkumais patyrusio progresuojančią žalą, neatimama teisė kreiptis į teismą.

26 Trečia, dėl Direktyvos 85/374 10 straipsnio aiškinimo prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusiam teismui iš esmės kyla klausimas dėl to, kaip nustatyti, kada prasideda šioje nuostatoje numatytas trejų metų ieškinio senaties terminas. Iš tiesų pagal *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas) jurisprudenciją Civilinio kodekso 1245-16 straipsnis, kuriuo tas 10 straipsnis perkeltas į Prancūzijos teisę, turi būti aiškinamas taip, kad žalos sveikatai atveju minėto senaties termino pradžia turėtų būti žalos stabilizavimosi data. Tačiau atrodo, kad toks aiškinimas nukrypsta nuo minėto 10 straipsnio formuluotės, kurioje ši skaičiavimo pradžia yra susieta tik su diena, kurią ieškovas sužinojo arba pagrįstai turėjo sužinoti apie žalą, gaminio trūkumą ir gamintojo tapatybę.

27 Šiomis aplinkybėmis *cour d'appel de Rouen* (Ruano apeliacinis teismas) nusprendė sustabdyti bylos nagrinėjimą ir pateikti Teisingumo Teismui šiuos prejudicinius klausimus:

„1. Ar [Direktyvos 85/374] 13 straipsnis, kaip jis išaiškintas 2002 m. balandžio 25 d. Sprendime (*González Sanchez* (C-183/00, EU:C:2002:255)), pagal kurį žalą patyręs asmuo gali remtis kitomis sutartinės ar deliktinės atsakomybės sistemomis, grindžiamomis kitokiais pagrindais nei numatytieji [minėtoje] direktyvoje, turi būti aiškinamas taip, kad nuo gaminio su trūkumais nukentėjęs asmuo, vadovaudamasis bendrąja atsakomybės esant kaltei sistema, gali reikalauti iš gamintojo jam padarytos žalos atlyginimo, remdamasis, be kita ko, tuo, kad jis neišėmė gaminio iš apyvartos, neįvykdė jam tenkančios rūpestingumo pareigos, arba tuo, kad šis gaminys apskritai yra nesaugus?

2. Ar [Direktyvos 85/374] 11 straipsniu, pagal kurį nukentėjusiam asmeniui [toje] direktyvoje suteiktos teisės išnyksta suėjus dešimčiai metų nuo tos dienos, kai gaminys, dėl kurio atsirado žala, buvo išleistas į apyvartą, pažeidžiamos [Chartijos] 47 straipsnio nuostatos, nes iš nukentėjusiojo, kuris dėl gaminio su trūkumais patiria progresuojančią žalą, atimama teisė kreiptis į teismą?

3. Ar [Direktyvos 85/374] 10 straipsnis, kuriame nustatyta, kad trejų metų ieškinio senaties terminas pradedamas skaičiuoti „nuo tos dienos, kada ieškovas sužinojo arba pagrįstai turėjo sužinoti apie žalą“, gali būti aiškinamas taip, kad jis pradedamas skaičiuoti tik nuo tos dienos, kai sužinoma apie visą žalą, visų pirma nustačius būklės stabilizavimosi datą, kuri apibrėžiama kaip momentas, kai fiziškai nukentėjusio asmens būklė nebeprogresuoja, todėl progresuojančios [ligos] atveju senaties terminas neprasidėtų, o ne nuo tos dienos, kai žala aiškiai pasireiškė dėl gaminio su trūkumais, neatsižvelgiant į vėlesnę jos raidą?“

Dėl prejudicinių klausimų

Dėl pirmojo klausimo

28 Pirmuoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 85/374 13 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį draudžiama nuo gaminio su trūkumais nukentėjusiam asmeniui vadovaujantis bendrąja atsakomybės esant kaltei sistema reikalauti iš gamintojo jam padarytos žalos atlyginimo, remiantis tuo, kad gamintojas neišėmė iš apyvartos gaminio su jam žinomais trūkumais, neįvykdė jam tenkančios rūpestingumo pareigos dėl gaminio keliamos grėsmės, ar tuo, kad jis dėl bet kokių kitų savo veiksmų buvo kaltas dėl nesaugaus gaminio su trūkumais.

29 Direktyvos 85/374 1 straipsnyje numatyta, kad gamintojas atsako už žalą, atsiradusią dėl jo gaminio trūkumų, o šios direktyvos 4 straipsnyje nurodyta, jog nukentėjęs asmuo privalo įrodyti padarytą žalą, gaminio trūkumą ir priežastinį ryšį tarp trūkumo ir padarytos žalos. Šiose nuostatose, siejamose su minėtos direktyvos pirma konstatuojamąja dalimi, įtvirtinamas gamintojo atsakomybės be kaltės principas, kuris grindžiamas gaminio trūkumais, o šie pagal tos direktyvos 6 straipsnį reiškia, kad gaminys nėra toks saugus, kokio asmuo, atsižvelgiant į visas aplinkybes, turėjo teisę tikėtis.

30 Šiuo klausimu Direktyvos 85/374 13 straipsnyje nustatyta, kad ši direktyva nedaro įtakos nukentėjusio asmens teisėms, kurias jis gali turėti pagal įstatymu reglamentuojamas sutartinės ar deliktinės atsakomybės nuostatas arba pagal specialią atsakomybės sistemą, egzistuojančią nacionalinėje teisėje pranešimo apie šią direktyvą metu.

31 2002 m. balandžio 25 d. Sprendime *González Sánchez* (C-183/00, EU:C:2002:255) Teisingumo Teismas išaiškino, kad šio 13 straipsnio negalima aiškinti taip, kad juo valstybėms narėms suteikiama galimybė išlaikyti kitokią nei Direktyvoje 85/374 numatytą bendrąją atsakomybės už gaminius su trūkumais sistemą. Iš tiesų pagal suformuotą jurisprudenciją šia direktyva siekiama visiškai suderinti valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų nuostatas joje reglamentuojamais klausimais (2011 m. gruodžio 21 d. Sprendimo *Dutrueux*, C-495/10, EU:C:2011:869, 20 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija). Tai reiškia, kad nacionalinė gamintojo atsakomybės sistema, grindžiama tuo pačiu pagrindu kaip ir minėtoje direktyvoje nustatyta sistema ir neapribota konkrečiu gamybos sektoriumi, negali būti išlaikyta (šiuo klausimu žr. 2002 m. balandžio 25 d. Sprendimo *González Sánchez*, C-183/00, EU:C:2002:255, 33 punktą).

32 Vis dėlto taip nėra kalbant apie 13 straipsnyje numatytas kitas sutartinės ar deliktinės atsakomybės sistemas, kurios grindžiamos kitais pagrindais, pavyzdžiui, garantija dėl paslėptų trūkumų ar kalte. Iš tiesų šia nuostata neužkertamas kelias tam, kad žalą patyręs nukentėjęs asmuo reikalautų ją atlyginti pagal tas kitas atsakomybės sistemas (šiuo klausimu žr. 2002 m. balandžio 25 d. Sprendimo *González Sánchez*, C-183/00, EU:C:2002:255, 31 punktą).

33 Nagrinėjamu atveju LF pareiškė *Sanofi Pasteur* ieškinį dėl žalos atlyginimo tiek pagal Civilinio kodekso 1245 straipsnį, kuriuo į Prancūzijos teisę perkelta Direktyvoje 85/374 numatyta atsakomybės už gaminius su trūkumais sistema, tiek pagal šio kodekso 1240 straipsnį, kuriame įtvirtinta bendroji atsakomybės esant kaltei sistema. Dėl ieškinio dėl atsakomybės esant kaltei iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad, LF teigimu, *Sanofi Pasteur* kaltė pasireiškė tuo, kad ji neišėmė iš apyvartos pagrindinėje byloje aptariamos vakcinos, nors žinojo, kad ta vakcina nėra saugi. Minėta bendrovė taip pat neįvykdė jai tenkančios rūpestingumo pareigos dėl aptariamo gaminio keliamos grėsmės, kuri jai buvo žinoma.

34 Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad kaltė, kuri turi būti nustatyta taikant nacionalinę atsakomybės esant kaltei sistemą, yra kitas pagrindas nei Direktyvos 85/374 6 straipsnyje apibrėžti gaminio trūkumai. Šis pagrindo skirtingumas yra būtent tas kriterijus, pagal kurį galima nustatyti, ar pagal šios direktyvos 13 straipsnį nacionaline atsakomybės sistema gali būti remiamasi lygiagrečiai su minėtoje direktyvoje numatyta atsakomybės sistema.

35 Šiomis aplinkybėmis į pirmąjį klausimą reikia atsakyti: Direktyvos 85/374 13 straipsnis turi būti aiškinamas taip, kad pagal jį nedraudžiama nuo gaminio su trūkumais nukentėjusiam asmeniui vadovaujantis bendrąja atsakomybės esant kaltei sistema reikalauti iš gamintojo jam padarytos žalos atlyginimo, remiantis tuo, kad gamintojas neišėmė iš apyvartos gaminio su jam žinomais trūkumais, neįvykdė jam tenkančios rūpestingumo pareigos dėl šio gaminio keliamos grėsmės, ar tuo, kad jis dėl bet kokių kitų savo veiksmų buvo kaltas dėl nesaugaus gaminio su trūkumais.

Dėl trečiojo klausimo

36 Trečiuoju klausimu, kurį reikia nagrinėti prieš antrąjį klausimą, prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 85/374 10 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad šioje nuostatoje numatytas ieškinio senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kurią ieškovas sužinojo arba pagrįstai turėjo sužinoti apie jam padarytą žalą, kuri aiškiai pasireiškė dėl gaminio su trūkumais, neatsižvelgiant į vėlesnę jos raidą, taip pat apie gaminio trūkumą ir gamintojo tapatybę, ir kad pagal ją draudžiama šį terminą pradėti skaičiuoti tik nuo žalos stabilizavimosi dienos.

37 Primintina, kad pagal suformuotą jurisprudenciją, aiškinant Sąjungos teisės nuostatą reikia atsižvelgti ne tik į jos formuluotę, bet ir į kontekstą bei teisės aktu, kuriame ji įtvirtinta, siekiamus tikslus (žr. 1982 m. spalio 6 d. Sprendimo *Cilfit ir kt.*, 283/81, EU:C:1982:335, 20 punktą ir 2024 m. gruodžio 19 d. Sprendimo *Ford Italia*, C-157/23, EU:C:2024:1045, 42 punktą).

38 Pagal Direktyvos 85/374 10 straipsnio 1 dalį gamintojams reiškiamiems ieškiniams numatytas „trejų metų ieškininės senaties termin[as], [kuris] pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kada ieškovas sužinojo arba pagrįstai turėjo sužinoti apie žalą, gaminio trūkumą ir gamintojo tapatybę“. Taigi ši nuostata negali būti aiškinama taip, kad senaties termino eigos pradžia yra nukentėjusio asmens būklės stabilizavimosi data, t. y. data, kurią ši žala nustojo kisti. Iš tiesų pagal minėtą nuostatą šio termino eigos pradžia siejama tik su trimis veiksniais, tarp jų – sužinojimu apie žalą, tačiau šios žalos stabilizavimasis ar jos data nenurodyta.

39 Kalbant apie Direktyvos 85/374 10 straipsnio 1 dalies kontekstą, pirma, reikia priminti, kad pagal jos 4 straipsnį nukentėjęs asmuo privalo įrodyti padarytą žalą, gaminio trūkumą ir priežastinį ryšį tarp trūkumo ir padarytos žalos. Antra, reikia pažymėti, kad pagal šios direktyvos 9 straipsnį žala reiškia, be kita ko, mirties ar asmens sužalojimo atveju padarytą žalą, o tos pačios direktyvos devintoje konstatuojamojoje dalyje nurodyta, kad vartotojų apsauga reikalauja, kad sužalojimo atveju būtų atlyginta žala. Vis dėlto iš šių nuostatų ar šios konstatuojamosios dalies negalima daryti išvados, kad žala turėtų būti atlyginta pagal tam tikrą konkrečią sistemą ir kad tai sietina su nukentėjusio asmens būklės stabilizavimusi ar sužinojimu apie visą jam padarytą žalą.

40 Be to, kadangi minėtos direktyvos 11 straipsnyje numatyta, kad pagal šią direktyvą nukentėjusiam asmeniui suteiktos teisės išnyksta suėjus dešimčiai metų nuo tos dienos, kai gamintojas išleido gaminį į apyvartą, šioje nuostatoje numatytą senaties terminą pradėjus skaičiuoti nuo žalos stabilizavimosi dienos, galėtų būti pakenkta Direktyva 85/374 nustatytos apsaugos veiksmingumui. Iš tiesų negalima atmesti galimybės, kad žala gali stabilizuotis jau pasibaigus šiam dešimties metų terminui, skaičiuojamam nuo gaminio išleidimo į apyvartą dienos, ir tokiu atveju nukentėjęs asmuo negalėtų pareikalauti gamintojo atsakomybės.

41 Kalbant apie Direktyva 85/374 siekiamus tikslus, pažymėtina, kad ja, kaip matyti iš jos pirmos konstatuojamosios dalies, siekiama pašalinti nacionalinės teisės sistemų skirtumus, galinčius lemti skirtingą vartotojų apsaugos lygį Sąjungos viduje. Šia direktyva atliekamu taisyklių suvienodinimu taip pat siekiama, kaip tai numatyta jos vienuoliktoje konstatuojamojoje dalyje, Sąjungos mastu apibrėžti gamintojo atsakomybės ribas protingu laikotarpiu. Galiausiai iš minėtos direktyvos dešimtos konstatuojamosios dalies matyti, kad tiek nukentėjęs asmuo, tiek gamintojas yra suinteresuoti, kad bylos iškėlimui dėl kompensacijos būtų taikomas vienodas trejų metų ieškinio senaties terminas. Taigi vienas iš Direktyvos 85/374 10 straipsnio tikslų yra patenkinti teisinio tikrumo reikalavimus dėl ginčo šalių interesų (šiuo klausimu žr. 2006 m. vasario 9 d. Sprendimo *O'Byrne*, C-127/04, EU:C:2006:93, 26 punktą).

42 Nustačius, kad trejų metų ieškinio senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo žalos stabilizavimosi datos, šiems įvairiems tikslams galėtų būti pakenkta. Iš tiesų, kaip matyti iš šio sprendimo 40 punkto, toks Direktyvos 85/374 10 straipsnio 1 dalies aiškinimas nebūtinai užtikrintų vartotojų apsaugą ir gaminių su trūkumais jiems padarytos žalos atlyginimą. Be to, tai neleistų užtikrinti teisinio saugumo, nes Direktyvoje 85/374 numatytos atsakomybės sistemos įgyvendinimas priklausytų nuo atsitiktinės sąlygos. Šiuo klausimu reikia pažymėti, kad žalos stabilizavimosi data progresuojančios ligos atveju dėl savo pobūdžio nėra aiški ir, beje, gali sutapti su nukentėjusio asmens mirties data.

43 Atvirkščiai, net ir tuo atveju, kai žalą sudaro progresuojanti liga, teisinio saugumo principo laikymąsi galima užtikrinti apsaugant tiek nukentėjusiojo, tiek gamintojo interesus, jei trejų metų ieškinio senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kurią ieškovas sužinojo arba pagrįstai turėjo sužinoti apie jam padarytą žalą, kuri aiškiai pasireiškė dėl gaminio su trūkumais, neatsižvelgiant į vėlesnę jos raidą, taip pat apie gaminio trūkumą ir gamintojo tapatybę. Konkrečiai kalbant, tai leidžia nustatyti aiškiai apibrėžtą ir vienodą datą, nuo kurios pradedamas skaičiuoti trejų metų ieškinio senaties terminas.

44 Galiausiai reikia pabrėžti, kad toks Direktyvos 85/374 10 straipsnio 1 dalies aiškinimas nepažeidžia nukentėjusio asmens teisės į tai, kad jam būtų visiškai atlyginta žala.

45 Iš Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad, laikantis direktyvoje nustatytų ribų, nukentėjusiems asmenims turi būti užtikrinamas tinkamas ir visiškas žalos, padarytos dėl gaminio trūkumų sukeltos mirties arba kūno sužalojimo, atlyginimas (šiuo klausimu žr. 2015 m. kovo 5 d. Sprendimo *Boston Scientific Medizintechnik*, C-503/13 ir C-504/13, EU:C:2015:148, 45 ir 46 punktus).

46 Vis dėlto šiuo klausimu reikia konstatuoti, kad, nors privaloma užtikrinti tokį žalos atlyginimą, Direktyvoje 85/374 nereglamentuoti visi su juo susiję aspektai.

47 Vadovaujantis Direktyvos 85/374 10 straipsnio 2 dalimi, jos 10 straipsnio 1 dalyje numatytam terminui yra taikomos valstybių narių kompetencijai priklausančios nuostatos dėl senaties termino sustabdymo ar nutraukimo. Šios direktyvos 11 straipsnyje taip pat numatyta, kad nukentėjusiam asmeniui suteiktos teisės išnyksta suėjus dešimčiai metų nuo tos dienos, kai gamintojas išleido į apyvartą konkretų žalą padariusį gaminį, nebent nukentėjęs asmuo jau yra pareiškęs ieškinį gamintojui. Todėl pagal šią direktyvą nedraudžiama kad, pateikus ieškinį dėl žalos atlyginimo per šiuos terminus, jie pagal nacionalinę teisę būtų nutraukti ar sustabdyti, kol liga toliau progresuoja, ir taip ieškovas galėtų gauti visą žalos atlyginimą pagal minėtą direktyvą. Visgi toje direktyvoje nenumatyta, kokiomis konkrečiomis sąlygomis galima nutraukti ar sustabdyti šiuos terminus.

48 Tokiomis aplinkybėmis pagal procesinės autonomijos principą ir, laikantis lygiavertiškumo ir veiksmingumo principų, kiekvienos valstybės narės vidaus teisės sistemoje reikia nustatyti taisykles, užtikrinančias tinkamą ir visišką gaminio su trūkumais sukeltos žalos atlyginimą (šiuo klausimu žr. 2017 m. birželio 21 d. Sprendimo *W ir kt.*, C-621/15, EU:C:2017:484, 25 punktą).

49 Konkrečiau kalbant apie veiksmingumo principą, reikia pažymėti, kad pagal jį reikalaujama, kad dėl ieškinių, skirtų užtikrinti teisių, kurias asmenys turi pagal Sąjungos teisę, apsaugai, nagrinėjimo tvarkos negali būti praktiškai neįmanoma arba pernelyg sudėtinga naudotis teisėmis, suteiktomis Sąjungos teisės sistemoje (2017 m. birželio 21 d. Sprendimo *W ir kt.*, C-621/15, EU:C:2017:484, 26 punktas).

50 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, į trečiąjį prejudicinį klausimą reikia atsakyti: Direktyvos 85/374 10 straipsnio 1 dalis turi būti aiškinama taip, kad šioje nuostatoje numatytas trejų metų ieškinio senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kurią ieškovas sužinojo arba pagrįstai turėjo sužinoti apie jam padarytą žalą, kuri aiškiai pasireiškė dėl gaminio su trūkumais, neatsižvelgiant į vėlesnę jos raidą, taip pat apie gaminio trūkumą ir gamintojo tapatybę, ir kad pagal ją draudžiama šį terminą pradėti skaičiuoti tik nuo žalos stabilizavimosi dienos.

Dėl antrojo klausimo

51 Visų pirma, reikia pažymėti, kad prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo antrąjį klausimą lemia konkrečios nacionalinės ypatybės. Iš sprendimo dėl prašymo priimti prejudicinį sprendimą matyti, kad šiam teismui iš esmės kyla klausimas dėl Direktyvos 85/374 11 straipsnio galiojimo, remiantis prielaida, kad jame numatyto dešimties metų termino, kuris skaičiuojamas nuo gaminio išleidimo į apyvartą ir kuriam pasibaigus nukentėjusiam asmeniui pagal šią direktyvą suteikiamos teisės išnyksta, nepakanka, kad nukentėjęs asmuo, sergantis gaminio su trūkumais sukelta progresuojančia liga, galėtų pareikšti ieškinį dėl žalos atlyginimo.

52 Pagal *Cour de cassation* (Kasacinis Teismas) jurisprudenciją, nurodytą šio sprendimo 26 punkte, šios direktyvos 10 straipsnyje, kuris į Prancūzijos teisę perkeltas Civilinio kodekso 1245-16 straipsniu, numatytas trejų metų ieškinio senaties terminas byloms dėl žalos atlyginimo turi būti pradedamas skaičiuoti žalos stabilizavimosi dieną. Vis dėlto progresuojančių ligų atveju žala gali stabilizuotis gali ir pasibaigus šiam dešimties metų terminui, t. y. po to, kai, remiantis Direktyvos 85/374 11 straipsniu, nukentėjusiam asmeniui suteikiamos teisės išnyksta. Taigi, jei šios direktyvos 10 straipsnis būtų taip aiškinamas, tai reikštų, kad ieškinys dėl žalos atlyginimo, kurį būtų galima pareikšti tik po to, kai žala stabilizuotųsi, galimai liktų be dalyko tais atvejais, kai progresuojančiomis ligomis sergančių nukentėjusių asmenų būklė stabilizuotųsi praėjus dešimčiai metų.

53 Vis dėlto iš Teisingumo Teismo atsakymo į trečiąjį klausimą, pateikto šio sprendimo 50 punkte, matyti, kad tokiam aiškinimui negalima pritarti. Iš tiesų Direktyvos 85/374 10 straipsnį reikia aiškinti taip, kad šioje nuostatoje numatytas ieškinio senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kurią ieškovas sužinojo arba pagrįstai turėjo sužinoti apie jam padarytą žalą, kuri aiškiai pasireiškė dėl gaminio su trūkumais, neatsižvelgiant į vėlesnę jos raidą, taip pat apie gaminio trūkumą ir gamintojo tapatybę, ir kad pagal ją draudžiama šį terminą pradėti skaičiuoti nuo žalos stabilizavimosi dienos.

54 Dėl tokios apibrėžties numatytas terminas gali prasidėti prieš sueinant Direktyvos 85/374 11 straipsnyje numatytam dešimties metų terminui net ir tais atvejais, kai nukentėję asmenys serga progresuojančiomis ligomis, todėl būtų galima užtikrinti tokių asmenų teisę į veiksmingą teisinę gynybą.

55 Antra, svarbu pabrėžti, kad, remiantis suformuota jurisprudencija, nacionaliniai teismai, taikydami nacionalinės teisės aktus, turi juos aiškinti kuo labiau atsižvelgdami į aptariamos direktyvos tekstą ir tikslą, kad būtų pasiektas direktyvoje numatytas rezultatas, taigi ir laikomasi SESV 288 straipsnio trečios pastraipos (žr. 2018 m. lapkričio 6 d. Sprendimo *Bauer ir Willmeroth*, C-569/16 ir C-570/16, EU:C:2018:871, 66 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

56 Be to, reikia atkreipti dėmesį į tai, kad Sąjungos teisę atitinkančio aiškinimo principas reikalauja, kad nacionaliniai teismai, atsižvelgdami į visą vidaus teisės sistemą ir taikydami joje pripažintus aiškinimo metodus, pagal savo kompetenciją imtųsi visų priemonių, kad būtų užtikrintas visiškas nagrinėjamos direktyvos veiksmingumas ir priimtas ja siekiamą tikslą atitinkantis sprendimas (2018 m. lapkričio 6 d. Sprendimo *Bauer ir Willmeroth*, C-569/16 ir C-570/16, EU:C:2018:871, 67 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

57 Kaip Teisingumo Teismas jau nusprendė, tokio Sąjungos teisę atitinkančio aiškinimo reikalavimas apima, be kita ko, visiems nacionaliniams teismas nustatytą pareigą prireikus pakeisti nusistovėjusią teismo praktiką, jeigu ši praktika pagrįsta su direktyvos tikslais nesuderinamu nacionalinės teisės išaiškinimu. Taigi nacionalinis teismas visų pirma negali pagrįstai manyti, jog neturi galimybės aiškinti nacionalinės teisės nuostatos taip, kad ji atitiktų Sąjungos teisę, vien dėl to, jog buvo nuolat pateikiamas toks šios nuostatos išaiškinimas, kuris neatitiko Sąjungos teisės (2018 m. balandžio 17 d. Sprendimo *Egenberger*, C-414/16, EU:C:2018:257, 72 ir 73 punktai ir juose nurodyta jurisprudencija).

58 Šiuo atveju prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas turi, kiek įmanoma, vykdyti jam pagal Sąjungos teisę tenkančią pareigą, t. y. atsižvelgdamas į trijuose pirmesniuose šio sprendimo punktuose primintus principus patikrinti, ar toks Sąjungos teisę atitinkantis aiškinimas įmanomas.

59 Atsižvelgiant į tai, pažymėtina, kad antruoju klausimu prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikęs teismas iš esmės siekia išsiaiškinti, ar Direktyvos 85/374 11 straipsnis, kuriame numatytas nuo gaminio išleidimo į apyvartą dienos skaičiuojamas dešimties metų senaties terminas, yra galiojantis atsižvelgiant į Chartijos 47 straipsnį, nes iš nukentėjusio asmens, sergančio gaminio su trūkumais sukelta progresuojančia liga, dėl tokios ligos ypatumų gali būti atimta teisė kreiptis į teismą.

60 Pagal suformuotą jurisprudenciją Chartijos 47 straipsnyje įtvirtinta teisė į veiksmingą teisminę gynybą nėra absoliuti ir, remiantis Chartijos 52 straipsnio 1 dalimi, tam tikromis sąlygomis gali būti nustatyti jos apribojimai. Šiuo klausimu pažymėtina, kad, pirma, tie apribojimai turi būti numatyti įstatyme, antra, jie neturi keisti šių teisių ir laisvių esmės ir, trečia, jie turi būti būtini ir iš tikrųjų atitikti Sąjungos pripažintus bendrojo intereso tikslus arba būti reikalingi kitų asmenų teisėms ir laisvėms apsaugoti (2023 m. sausio 26 d. Sprendimo *Ministerstvo na vatreshnite raboti (Biometrinių ir genetinių duomenų registravimas policijoje)*, C-205/21, EU:C:2023:49, 89 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

61 Visų pirma, kalbant apie pirmesniame punkte nurodytą pirmąją sąlygą, pažymėtina, kad dešimties metų senaties terminas yra aiškiai nurodytas Direktyvos 85/374 11 straipsnyje. 2009 m. gruodžio 2 d. Sprendime *Aventis Pasteur* (C-358/08, EU:C:2009:744) Teisingumo Teismas pažymėjo, kad šiuo 11 straipsniu siekiama visiško suderinimo Sąjungos lygmeniu, nes jame numatytas vienodas terminas, kuriam pasibaigus išnyksta pagal Direktyvą 85/374 nukentėjusiam asmeniui suteiktos teisės. Be to, minėtame 11 straipsnyje imperatyviai įtvirtinta, jog tas terminas pradedamas skaičiuoti nuo dienos, kurią gamintojas išleido į apyvartą žalą sukėlusį gaminį, o kaip vienintelis šio termino nutraukimo pagrindas jame nurodytas ieškinio pareiškimas tam gamintojui (šiuo klausimu žr. 2009 m. gruodžio 2 d. Sprendimo *Aventis Pasteur*, C-358/08, EU:C:2009:744, 37 ir 38 punktus).

62 Kalbant apie antrąją sąlygą, pagal kurią negalima keisti nukentėjusio asmens teisės kreiptis į teismą esmės, iš suformuotos Teisingumo Teismo jurisprudencijos matyti, kad Chartijos 47 straipsnyje įtvirtintos teisės į veiksmingą teisinę gynybą esmę sudaro, be kita ko, tokios teisės turėtojo galimybė kreiptis į teismą, kompetentingą užtikrinti Sąjungos teisėje numatytų teisių laikymąsi. Tam šis teismas turi turėti galimybę išnagrinėti visus klausimus, susijusius su jo nagrinėjamai bylai svarbiomis faktinėmis ir teisinėmis aplinkybėmis (šiuo klausimu žr. 2020 m. spalio 6 d. Sprendimo *Liuksemburgo valstybė (Teisė apskųsti prašymą pateikti informaciją mokesčių srityje)*, C-245/19 ir C-246/19, EU:C:2020:795, 66 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

63 Nagrinėjamu atveju, atsižvelgiant į atsakymą į trečiąjį klausimą, galima konstatuoti, kad šios teisės esmė nepažeidžiama Direktyvoje 85/374 įtvirtinta sistema.

64 Iš tiesų, kalbant apie atvejus, kai žalą sudaro progresuojanti liga, iš šio sprendimo 47 punkto matyti, kad, remiantis Direktyvos 85/374 nuostatomis, progresuojančia liga sergantis nukentėjęs asmuo, siekdamas jam padarytos žalos pripažinimo pagal šią direktyvą, bet kuriuo atveju gali kreiptis į kompetentingą teismą per trejus metus nuo tos dienos, kai žala aiškiai pasireiškė dėl gaminio su trūkumais, ir taip šis nukentėjęs asmuo sužinojo arba turėjo pagrįstai sužinoti apie šios žalos egzistavimą, neatsižvelgiant į vėlesnę jos raidą.

65 Be to, iš šio sprendimo 53 ir 54 punktų matyti, kad šios teisės taip pat negali pažeisti tai, jog šis trejų metų ieškinio senaties terminas įsiterpia į šios direktyvos 11 straipsnyje numatytą dešimties metų terminą. Šiuo klausimu reikia priminti, kad šiame 11 straipsnyje numatyta, jog antrojo iš minėtų terminų eiga nutraukiama, jei per tą dešimties metų laikotarpį nukentėjęs asmuo pareiškia ieškinį gamintojui.

66 Be to, kaip matyti išnagrinėjus pirmąjį klausimą, tokios sistemos nustatymu neapribojama galimybė taikyti sutartinės ar deliktinės atsakomybės nacionalinę sistemą arba specialią atsakomybės sistemą, kurios egzistavo pranešimo apie Direktyvą 85/374 metu. Kaip matyti iš šios direktyvos 13 straipsnio ir tryliktos konstatuojamosios dalies, ši direktyva neužkerta kelio taikyti minėtas sistemas (šiuo klausimu žr. 2009 m. gruodžio 2 d. Sprendimo *Aventis Pasteur*, C-358/08, EU:C:2009:744, 43 punktą).

67 Be to, iš šio sprendimo 47 punkto matyti, kad Direktyva 85/374 taip pat neužkertamas kelias tam, kad pagal ją pripažinus, jog nukentėjęs asmuo patyrė žalą, ir šiam gavus pradinę kompensaciją, jis vėliau (jei reikia – keliais etapais) galėtų prašyti papildomo šios žalos atlyginimo, jeigu jos dydis pasikeistų; visgi tai turi numatyti valstybės narės.

68 Dėl trečiosios sąlygos Teisingumo Teismas yra pažymėjęs, kad, kaip matyti iš Direktyvos 85/374 dešimtos konstatuojamosios dalies, ja siekiamą ieškinio senaties taisyklių suvienodinimą Sąjungos teisės aktų leidėjas įtvirtino vadovaudamasis ir nukentėjusio asmens, ir gamintojo interesais (2009 m. gruodžio 2 d. Sprendimo *Aventis Pasteur*, C-358/08, EU:C:2009:744, 39 punktas).

69 Viena vertus, šiuo suvienodinimu siekiama bendrojo Direktyvos 85/374 pirmoje konstatuojamojoje dalyje išreikšto tikslo – pašalinti nacionalinės teisės sistemų skirtumus, galinčius lemti skirtingą vartotojų apsaugos lygį Sąjungos viduje. Kita vertus, pagal Direktyvos 85/374 vienuoliktą konstatuojamąją dalį ja siekiama Sąjungos mastu apibrėžti gamintojo atsakomybės ribas protingu laikotarpiu, atsižvelgiant į tai, kad gaminiai sensta, kuriami griežtesni saugos standartai, o mokslas ir technologijos nuolat tobulėja (2009 m. gruodžio 2 d. Sprendimo *Aventis Pasteur*, C-358/08, EU:C:2009:744, 40 ir 41 punktai).

70 Teisingumo Teismas taip pat pažymėjo, kad Sąjungos teisės aktų leidėjas siekė apibrėžti konkrečias Direktyva 85/374 įtvirtintos atsakomybės be kaltės sistemos laiko ribas. Iš tiesų reikia atsižvelgti į tai, kad šia sistema gamintojui nustatoma didesnė našta nei pagal tradicinę atsakomybės sistemą, ir tai daroma siekiant nestabdyti technologijų raidos bei išsaugoti galimybę apdrausti su šia specialia atsakomybe susijusią riziką (šiuo klausimu žr. 2009 m. gruodžio 2 d. Sprendimo *Aventis Pasteur*, C-358/08, EU:C:2009:744, 42 punktą).

71 Be to, reikia priminti, kad Teisingumo Teismas jau pripažino, kad vartotojo apsauga nėra absoliuti ir kad teisinio saugumo sumetimais nustatomi pagrįsti naikinamieji terminai ieškiniui pareikšti yra suderinami su Sąjungos teise (2021 m. balandžio 22 d. Sprendimo *Profi Credit Slovakia*, C-485/19, EU:C:2021:313, 57 punktas ir jame nurodyta jurisprudencija).

72 Be to, reikia pažymėti, kad progresuojančia liga sergančio nukentėjusio asmens padėtis skiriasi nuo latentinės formos liga susirgusių nukentėjusių asmenų padėties.

73 Kalbant apie pastarąjį atvejį, pažymėtina, kad 2014 m. kovo 11 d. Sprendime *Howald Moor ir kiti prieš Šveicariją* (CE:ECHR:2014:0311JUD005206710, 78 ir 79 punktai) Europos Žmogaus Teisių Teismas nusprendė, jog „tai, kad [nukentėjęs asmuo] negalėjo žinoti, jog serga tam tikra liga,

[yra] aplinkybė, [į kurią] reikėtų atsižvelgti skaičiuojant senaties terminus“. Atsižvelgdamas į tokias išimtines aplinkybes, šis teismas galėjo nuspręsti, kad tokių terminų taikymas iš esmės apribojo nukentėjusio asmens teisę kreiptis į teismą.

74 Vis dėlto, nors progresuojančia liga sergantis nukentėjęs asmuo nežino, kaip kis jo būklė, iš jo neatimama galimybė kreiptis į teismą, nes tikėtina, kad žala dėl gaminio su trūkumais aiškiai pasireikš per Direktyvos 85/374 11 straipsnyje numatytą dešimties metų terminą, todėl jo teisės nepažeidžiamos.

75 Taigi 2014 m. kovo 11 d. Sprendime *Howald Moor ir kiti prieš Šveicariją* (CE:ECHR:2014:0311JUD005206710) Europos Žmogaus Teisių Teismo nustatytais principais negalima remtis ginčijant Direktyvos 85/374 11 straipsnio galiojimą tuo atveju, kai nukentėjęs asmuo serga gaminio su trūkumais sukelta progresuojančia liga.

76 Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, išnagrinėjus antrąjį klausimą, nepaaiškėjo nieko, kas galėtų paveikti Direktyvos 85/374 11 straipsnio galiojimą.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

77 Kadangi šis procesas pagrindinės bylos šalims yra vienas iš etapų prašymą priimti prejudicinį sprendimą pateikusio teismo nagrinėjamoje byloje, bylinėjimosi išlaidų klausimą turi spręsti šis teismas. Išlaidos, susijusios su pastabų pateikimu Teisingumo Teismui, išskyrus tas, kurias patyrė minėtos šalys, nėra atlygintinos.

Remdamasis šiais motyvais, Teisingumo Teismas (antroji kolegija) nusprendžia:

1. **1985 m. liepos 25 d. Tarybos direktyvos 85/374/EEB dėl valstybių narių įstatymų ir kitų teisės aktų, reglamentuojančių atsakomybę už gaminius su trūkumais, derinimo 13 straipsnis**

   turi būti aiškinamas taip:

   pagal jį nedraudžiama nuo gaminio su trūkumais nukentėjusiam asmeniui vadovaujantis bendrąja atsakomybės esant kaltei sistema reikalauti iš gamintojo jam padarytos žalos atlyginimo, remiantis tuo, kad gamintojas neišėmė iš apyvartos gaminio su jam žinomais trūkumais, neįvykdė jam tenkančios rūpestingumo pareigos dėl šio gaminio keliamos grėsmės, ar tuo, kad jis dėl bet kokių kitų savo veiksmų buvo kaltas dėl nesaugaus gaminio su trūkumais.

2. **Direktyvos 85/374 10 straipsnio 1 dalis**

   turi būti aiškinama taip:

   šioje nuostatoje numatytas trejų metų ieškinio senaties terminas pradedamas skaičiuoti nuo tos dienos, kurią ieškovas sužinojo arba pagrįstai turėjo sužinoti apie jam padarytą žalą, kuri aiškiai pasireiškė dėl gaminio su trūkumais, neatsižvelgiant į vėlesnę jos raidą, taip pat apie gaminio trūkumą ir gamintojo tapatybę, ir pagal ją draudžiama šį terminą pradėti skaičiuoti tik nuo žalos stabilizavimosi dienos.

3. Išnagrinėjus antrąjį klausimą, nepaaiškėjo nieko, kas galėtų paveikti Direktyvos 85/374 11 straipsnio galiojimą.

Parašai.